

Cigánybűnözés másként sincsen

VISSZHANG - LVIII. évfolyam, 35. szám, 2014. augusztus 29.

Cigánybűnözés létezik, de másként című cikkében (ÉS, 2014. augusztus 15.) Baintner Károly neheztelve említi, hogy mintha senki sem hallotta volna meg Pásztor Albert nyilatkozatának azt a részét, amelyben a bűnözés cigányokra vonatkozó jellemzőire utalt, holott ő maga is úgy gondolja, hogy „a cigánybűnözés a cigányok hagyományos bűnözési kultúrája”.

Nem így van: sokan meghallottuk Pásztornak ezt a kijelentését. Sőt, még azt is, amelyet Baintner cikkének fényében mindenképp mellé kell tenni, a közös említésű „magyarbűnözést” okán: *„A magyarok csak a bankban és a benzinkutaknál lopnak, a köztéri lopások azonban az ő művük”* (értsd: a cigányoké).

Most tekintsünk el attól, hogy a „magyar” mindkettőjüknél különálló etnikumként jelenik meg, amely így nem tartalmazza a cigányokat, ami nyilvánvalóan képtelenség. A „magyar” szó a mai Magyarország határain belül a vegyes etnikumú – tehát a cigányokat is magába foglaló – nép, illetve az állampolgárság megjelölése. De túl a szerző etnicizáló felfogásán, önmagában sem igaz, hogy a „cigánybűnözés” (a „vannak cigányspecifikus bűnfajták” értelmében) a „magyarbűnözés” párja. Olyannyira nem, hogy még a neonácik is a fehérgalléros bűnözést állítják mellé, amikor a cigányellenesség vádja alól akarnak kimosakodni. Jól érzik ugyanis, hogy amiről ők valójában beszélnek, az a *rétegbűnözés* egy fajtája, és nem egy *származási csoport* specifikuma. Ám mivel számukra kiemelten fontos a cigányok származási alapú gyűlölete és megbélyegzése, ezért soha nem fogják fölcserélni a bűnözés jelzőjét egy réteget vagy szociológiai státust jelölő szóra.

Pedig megtehetnék, mert a cigányoknak ugyanúgy a szokványos munkaszerkezeten kívül álló rétege vált bűnözővé, mint bármely más csoportnak, és a lefelé különböző részre létezik szavunk: a „*lumpen*.” Ha tehát valaki mindenképp be akarja hozni a képbe azt is, hogy most nemcsak a bűnök valamelyik fajtájáról, esetleg módszeréről van szó (lopás, rablás, megerőszakolás, gyilkosság, maffia, geng stb.), hanem a bűnelkövetők réteg-hovatartozásáról is, akkor nyugodtan mondhatná, hogy ez itt lumpenbűnözés, esetleg lumpencigány-bűnözés, ahogy használták is ezt a prolikról szólva, a múlt század elején.

A kérdés az, hogy mi értelme és mi haszna van egyáltalán eltérni attól, hogy a bűnözés terén a bűnök fajtája szerint alkalmazzunk kategóriákat, és bevezetni az elkövetők származása szerinti besorolást, amit nyilvánvalóan csak a látható kisebbségekről szólva tehetünk meg, a vegyes származásúakról már nem. A tapasztalatok szerint ennek a cigányok iránti gyűlölet felkorbácsolásán túl az égvilágon semmi haszna, viszont annál több a kára. Ahol a bűnözőkről szólva mindig csak egy meghatározott csoportnál jelölik meg a származást (még ha ezt az objektívebb szociológiai megjelöléssel is teszik), ott a nyilvánosságban az az aránytalanság keletkezik, amely szerint egy bizonyos csoportra kiemelten jellemző a bűnözés, hiszen nekik a bűnökkel kapcsolatban mindig elhangzik a nevük, miközben másoknak nem. Másrészt ez az eljárás a bűnüldözésben is jelentős károkat okoz. Köztudott, hogy ha a bűnüldözés a származási csoportokra mint bűnözési egységekre koncentrál, és főcsapásként a jellegzetes rasszjegyű embereket gyanúsítja, sokkal kevésbé lesz hatékony, mint ha a bűnesetek jellemzőiből kiindulva vizsgál konkrétumokat. Ha megmarad az etnicizálásnál, aránytalanul sok energiát fog elpazarolni az ártatlanok végzálására, miközben nagy eséllyel biztosít egérutat a valódi tetteseknek, és ártatlant tartóztat le (ez történt pl. a magyarcsanádi testvérpár esetében is). Ezt pedig nem lehet elintézni azzal a gesztussal, amit Baintner itt leírt – hogy ugyanis ilyenkor egyszerűen kiemeli a rendőri munka közegéből azt, ami pedig csak az ő koncepciójának következetes végrehajtása. *„Nem számítom rendőri munkának, amikor egyes helyeken a cigányokat ok nélkül bírságolják”* – írja. És vajon mi a csodának számítja, miközben éppen ezek emelik, nem

jelentéktelenül azokat a statisztikákat, amelyekre többek közt Pásztor is hivatkozik?!

Mindezek mellett Baintner sem tudott, és nem is tudhat egyetlen olyan bűnfajtát sem mondani, amely valóban cigányspecifikumnak volna tekinthető. Másfél évszázaddal ezelőtt a cigányok jellemzően nem pénztárcát loptak, hanem lovat. Kivéve azokat a területeket, ahol ezt a betyárok (kissé távolabb: az indiánok) tették. Akkor mitől cigányspecifikum, és melyik? Talán a Baintner által említett „családi/nagycsaládi szervezettség” az? És Szicília?

Annak, hogy kinek milyen a származása, bűnügyi szempontból nincs semmiféle jelentősége. Ha pedig valahol azt tapasztalni, hogy egy csoporton belül kiugróan megnőtt a bűnözők aránya, akkor az a szociálpolitika kompetenciája, és nem a rendőrségé. Ezért a „cigánybűnözés” kifejezés társadalmi értelmű használatát az sem menti, ha mellé tesszük a „másként” szócskát.

Ennek a kifejezésnek egyedül akkor lenne haszna, ha végre a politikában alkalmaznák.